

Interreg

Co-funded by
the European Union

NEXT Hungary – Slovakia – Romania – Ukraine

INCLUSIV.EDU

INTERKULTURÁLIS NEVELÉS - GYAKORLATI ÚTMUTATÓ PEDAGÓGUSOKNAK

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	3
2. HÁTTÉRINFORMÁCIÓK	4
2.1. Mi az interkulturális nevelés?	4
2.2. Miért szükséges az interkulturális nevelés?.....	4
2.3. A pedagógus szerepe az interkulturális nevelés elősegítésében	6
3. AZ INTERKULTURÁLIS NEVELÉS ALAPELVEI ÉS FOGALMAI	7
3.1. Az interkulturális nevelés alapelvei	7
3.2. A sokszínűség és a kulturális identitás	8
3.3. Sztereotípiák, előítéletek és diszkrimináció: Felismerés és megelőzés	11
3.4. Egyetemes és kulturális értékek: tisztelet és párbeszéd	11
4. A SOKSZÍNŰSÉG TÁMOGATÁSÁNAK MÓDSZEREI AZ ISKOLÁBAN	12
4.1. Az iskolai és osztályléggör: hogyan teremtsünk biztonságos és befogadó teret....	12
4.2. A konfliktusok és a diszkrimináció kezelése	13
4.3. A közösség bevonása az oktatási folyamatba	15
4.4. Együttműködés az iskolapszichológussal és más szakemberekkel	16
4.5. Nem formális és tanórán kívüli tevékenységek interkulturális elemmel.....	16
5. A SOKSZÍNŰSÉG TÁMOGATÁSÁT SEGÍTŐ TANÓRAI MEGKÖZELÍTÉSEK	17
5.1. A tananyagok kiválasztása és adaptálása.....	17
5.2. Az érthető és világos nyelvhasználat.....	18
5.3. A tanulók élettapasztalatának beépítése a tanórába	19
5.4. Tanítási módszerek az interkulturális nevelés megvalósításához	19
5.5. A család és a közösség bevonása a tanulási folyamatba.....	22
6. REFERENCIÁK	23

1. BEVEZETÉS

Egyre sokszínűbb világban élünk, és az iskola hűen tükrözi ezt a valóságot: az osztályokban különböző tapasztalatokkal, nyelvekkel, kultúrákkal és értékekkel rendelkező tanulók tanulnak együtt, miközben a migráció, a mobilitás és a társadalmi változások tovább növelik ezt a sokféleséget. Ebben a kontextusban az interkulturális nevelés nem csupán lehetőség, hanem szükségszerűség: hozzájárul egy biztonságos, befogadó és ösztönző tanulási környezet kialakításához minden diák számára, függetlenül háttérüktől.

Ez az útmutató a pedagógusokat, iskolapszichológusokat és más szakembereket kívánja támogatni abban, hogy az intézményközi együttműködés révén előmozdítsák az interkulturális nevelést a határon átnyúló térségben. Gyakorlati eszközöket és módszereket kínál a sokszínűség beépítéséhez a mindennapi iskolai tevékenységekbe. A kiadvány tartalma segíti a tanárokat a tanulók szociális és interkulturális kompetenciáinak fejlesztésében, a diszkrimináció és a konfliktusok megelőzésében, valamint abban, hogy a kulturális különbségeket a tanulás és az együttműködés erőforrásává alakítsák.

Az útmutató hasznos lehet mind a hivatalos nyelven, mind a kisebbségek nyelvén oktató iskolákban, továbbá multikulturális intézményekben vagy olyan közösségekben, ahol migráns tanulók is élnek.

Konkrét példákon és módszertani ajánlásokon keresztül ez az útmutató olyan eszközöket ad a pedagógusok kezébe, amelyek segítségével az interkulturális szemlélet minden tantárgyban és az iskola mindennapi életében érvényesülhet, a sokféleséget pedig a kölcsönös tanulás forrásává alakíthatják. Így a tanulók nemcsak tudásra, hanem társas készségekre, empátiára és kölcsönös tiszteletre is szert tesznek, valamint megtanulnak hatékonyan kommunikálni különböző háttérű emberekkel.

Ez az útmutató a „Toward an inclusive intercultural education system in the cross-border area” (INCLUSIV.EDU) című projekt keretében készült, amelyet az Interreg VI-A Next Magyarország–Szlovákia–Románia–Ukrajna Program finanszíroz, és 2025. január 20. és 2026. január 19. között valósul meg. A projekt vezető partnere a Szatmár Megyei Közösségek Közti Fejlesztési Egyesület (ADI SM), partnerei a Beregi Többcélú Kistérségi Önkormányzati Társulás (Magyarország) és az Edelweiss Jótékonyági Egyesület (Ukrajna). A projekt fő célja az interkulturális nevelés előmozdítása a határon átnyúló régióban intézményi együttműködés révén.

2. HÁTTÉRINFORMÁCIÓK

2.1. Mi az interkulturális nevelés?

Az interkulturális nevelés azon folyamat, amelynek során a tanulók megtanulják felismerni, tiszteletben tartani és értékelni a közösségeikben meglévő kulturális, nyelvi és vallási sokféleséget. Célja a nyitottság, az empátia és az együttműködés fejlesztése a gyermekek, a gyermekek és felnőttek, illetve a különböző élethelyzetű, eltérő etnikulturális háttérű felnőttek között.

Az interkulturális nevelés például azt jelentheti, hogy:

- a tanulók felfedezik a hasonlóságokat és különbségeket a román, a magyar, az ukrán vagy más közösségek hagyományai között;
- a pedagógusok olyan tanulási helyzeteket teremtenek, ahol minden gyermek biztonságosan kifejezheti kulturális identitását;
- a tanulók közös projekteken dolgoznak, ahol a nyelv, a szokások vagy a hiedelmek nem akadályt, hanem tanulási forrást jelentenek.

Az interkulturális nevelés nem külön tantárgy, hanem olyan szemlélet, amely minden tantárgyban és az iskola mindennapjaiban megjelenhet. Ez azt jelenti, hogy a pedagógus – függetlenül attól, milyen tárgyat tanít – ösztönözheti a sokféleségről, a tiszteletről és az együttműködésről szóló beszélgetéseket, a tanulók tapasztalataiból és különböző kultúrákból vett példákkal. Az interkulturális nevelés megnyilvánulhat a csoportmunkában, az iskolai projekteken és a tanulók egymás közötti interakcióiban, így az iskola befogadó, biztonságos és jelentéssel teli tanulási térré válik.

2.2. Miért szükséges az interkulturális nevelés?

Az iskolában az interkulturális nevelés alapvető fontosságú, mivel az iskola az a hely, ahol a tanulók kialakítják identitásukat és megtanulják, hogyan viszonyuljanak másokhoz. A kulturális és nyelvi különbségek lehetnek konfliktusforrások, de egyben értékes tanulási és együttműködési erőforrások is. Interkulturális tevékenységek révén a tanulókat támogatni kell abban, hogy tiszteletben tartsák a sokféleséget, elkerüljék a diszkriminációt, és felkészüljenek egyre összekapcsoltabb és sokszínűbb társadalomban való életre.

a) Identitásformálás az iskolában

Az iskolai közösségben a tanulók formálják önazonosságukat, és érzékenyek arra, hogyan látják őket mások. Az interkulturális nevelés segíti őket abban, hogy jobban megértsék gyökereiket, és tisztelettel forduljanak a körülöttük lévő különbségek felé.

Példa: Egy diák, aki otthon ukránul beszél, vonakodhat ezt az iskolában használni. Egy olyan tevékenység, amelyben a tanulók felfedezik a hasonló szavakat a román, magyar és ukrán nyelvben, segíthet abban, hogy értékesnek érezze magát.

b) A konfliktus és a diszkrimináció megelőzése

A sztereotípiák és előítéletek kizáráshoz vagy zaklatáshoz (*bullying*) vezethetnek. Az interkulturális tevékenységek révén a pedagógusok megelőzhetik az ilyen helyzeteket, és a különbségeket tanulási lehetőséggé alakíthatják.

Példa: Ha az osztályban a tanulók különböző időpontokban ünnepelnek vallási vagy nemzeti ünnepeket (pl. Húsvét, Karácsony, nemzeti ünnep), a tanár szervezhet közös bemutatót vagy tanulási tevékenységet, amely a kölcsönös tiszteletet erősíti.

c) Felkészülés a sokszínű társadalomban való életre

A mai dinamikus, összekapcsolt világban az interkulturális nevelés felkészíti a diákokat arra, hogy együttműködjenek és beilleszkedjenek egy olyan társadalomba, ahol a sokféleség nem kivétel, hanem alapelv.

d) Kulcskompetenciák fejlesztése

Az interkulturális nevelés hosszú távon hasznos készségeket alakít ki:

- **társas és állampolgári készségek:** együttműködés, kölcsönös tisztelet, szolidaritás;
- **kommunikációs készségek:** aktív hallgatás, vélemények világos megfogalmazása;
- **digitális kompetenciák:** felelős online interakciók, különösen multikulturális környezetben.

2.3. A pedagógus szerepe

A pedagógusok és az iskola felnőtt szereplői a legfontosabb tényezők, akik formálják az interkulturális légkört az osztályban és az egész iskolában, mivel a sokféleséghez való viszonyuk közvetlenül befolyásolja a tanulók attitűdjeit és viselkedését. A tanár saját példáján keresztül mutathat tiszteletet, empátiát és nyitottságot a kulturális, nyelvi és társadalmi különbségek iránt, így biztonságos környezetet teremt, ahol minden tanuló értékesnek és meghallgatottnak érzi magát.

A pedagógus felelőssége, hogy az órákba integrálja az interkulturális szemléletet, ösztönözze a párbeszédet és az együttműködést a tanulók között, valamint azonnal reagáljon a konfliktus vagy diszkrimináció eseteire, a kihívásokat tanulási lehetőséggé alakítva. Az általa alkalmazott stratégiák révén (tananyagok kiválasztása, vezető kérdések megfogalmazása, csoportos tevékenységek szervezése vagy az eltérő szempontok kezelése) a tanár válik a befogadó iskolai kultúra fő tényezőjévé, amelyben a sokszínűséget erőforrásnak, nem pedig akadálnak kell tekinteni.

A tanár szerepei:

a) Párbeszéd facilitátora

Olyan helyzeteket teremt, ahol a tanulók megoszthatják tapasztalataikat és tanulhatnak egymástól.

Példa: Történelem- vagy földrajzórán a tanár felvetheti, hogyan befolyásolták a történelmi események vagy a földrajzi környezet a román, magyar és ukrán közösségeket.

b) Viselkedési minta

A tanulók a tanár attitűdjéből tanulnak. A befogadó nyelvezet, a tisztelet és az egyéni érdemek elismerése erős üzenetet közvetít.

Példa: Egy tanár, aki különböző etnikumú diákokat tanít, időnként több nyelven is köszönti őket (pl. románul, magyarul, ukránul), jelezve, hogy minden nyelv és kultúra tiszteletet érdemel.

c) Interkulturális tevékenységek szervezője

Az interkulturalitás elemei beépíthetők a tanórákba és az iskolán kívüli programokba.

Példa: Nyelv- és irodalomórán a tanulók különböző nyelvek közmondásait hasonlíthatják össze; énekórán pedig különböző közösségek dalait tanulhatják meg, énekelhetik el.

d) Konfliktusközvetítő

A félreértések vagy diszkrimináció esetén a pedagógus beavatkozik, elmagyarázza a helyzetet, és a pillanatot a tisztelet és megértés leckéjévé alakítja.

e) Az együttműködés előmozdítója a családdal és a közösséggel

Az interkulturális nevelés akkor működik igazán, ha a család és a közösség is részt vesz benne. A tanár meghívhatja a szülőket vagy a közösség tagjait közös tevékenységekre.

Példa: „Etnokulturális sokszínűség napja” szervezése, ahol a tanulók és a szülők bemutatják hagyományukat, ételeiket, zenéiket.

3. AZ INTERKULTURÁLIS NEVELÉS ALAPELVEI ÉS FOGALMAI

3.1. Az interkulturális nevelés alapelvei

Az interkulturális nevelés középpontjában a kulturális és egyéni különbségek tiszteletben tartása, az empátia és a nyílt párbeszéd ösztönzése, valamint a különböző nézőpontok aktív meghallgatásának és megértésének képessége áll. Egy másik alapvető elv az esélyegyenlőség, amely azt jelenti, hogy minden tanuló – származásától, nyelvétől, vallásától vagy társadalmi helyzetétől függetlenül – egyenlő lehetőséget kap a részvételre és a tanulásra.

Az eltérő háttérű tanulók közötti pozitív interakció és együttműködés alapvető fontosságú. A közös élmények és a csoportos tevékenységek hozzájárulnak a bizalom és kölcsönös tiszteleten alapuló kapcsolatok kiépítéséhez. Emellett az interkulturális nevelés kritikai gondolkodásra és önreflexióra ösztönöz, segítve a tanulókat abban, hogy felismerjék saját előítéleteiket, tudatosítsák tetteik hatását, és fejlesszék empátiájukat. Ezen elvek tiszteletben tartása minden tudományágban és az iskolán kívüli tevékenységekben is alakítja a felelős diákok oktatását, akik képesek együttműködni egy sokszínű és dinamikus társadalomban.

Általános elvek, amelyek a tanárok munkáját vezérelhetik:

1. **A sokféleség tisztelete.** Minden tanulónak joga van kulturális, nyelvi és vallási identitása szabad kifejezéséhez. A pedagógusok ezt a nyitottság és a befogadó tevékenységek támogatásával segítik elő.

2. **Az esélyegyenlőség elve.** Minden tanulónak azonos tanulási és önkifejezési lehetőségeket kell biztosítani, függetlenül anyanyelvétől vagy családi-kulturális háttérétől.
3. **Aktív részvétel.** A tanulók nem pusztán passzív befogadói az ismereteknek, hanem aktív résztvevői a tanulási folyamatnak. Saját kulturális tapasztalataik tanulási erőforrást jelentenek.
4. **Párbeszéd és együttműködés.** A tanulók, pedagógusok és a közösség közötti tiszteleten és együttműködésen alapuló kapcsolatok képezik a kulturális sokféleséget értékként kezelő iskola alapját.
5. **Rugalmasság és alkalmazkodás.** A tanár alkalmazkodik a tanítási módszerekhez, hogy megfeleljen a diákok különböző igényeinek.

3.2. A sokszínűség és a kulturális identitás

A kulturális sokszínűség a hagyományok, nyelvek, hiedelmek és szokások sokféleségét jelenti, amelyek egy közösségen belül együtt léteznek. A magyar–román–ukrán határ menti térség iskoláiban ez a sokféleség különösen jellemző: a román, magyar, ukrán, roma és más etnikai közösségek jelenléte révén.

A kulturális identitás az, ahogyan egy személy saját magát meghatározza a kultúrája elemei – anyanyelv, szokások, vallás, családi értékek – alapján. A diákok esetében ez az identitás még formálódóban van, ezért fontos annak felismerése és támogatása.

Példa: Egy olyan osztályban, ahol román és magyar tanulók együtt tanulnak, a pedagógus megszervezhet egy projektet a téli ünnepekről. A gyerekek felfedezhetik a hasonlóságokat a román, magyar és ukrán karácsonyi énekek között, megértve, hogy bár a hagyományaik különböznek, az üzenet – az öröm és a szolidaritás – közös. Az egyes diákok kulturális identitásának elismerése tükröződik az összes diák közös térben való elismerésében és integrációjában.

Történetkörök – az interkulturális kompetenciák fejlesztésének eszköze

A történetkörök (angolul story circles) olyan gyakorlati és rugalmas tevékenységek, amelyek segítik a tanulókat az interkulturális kompetenciák fejlesztésében, valamint a harmonikus iskolai és közösségi kapcsolatok építésében. Az interkulturális kompetencia a tudások, készségek és attitűdök együttese, amelyek szükségesek ahhoz, hogy megértsük és tiszteletben tartsuk az emberek közötti különbségeket – legyen szó életkorról, nemről, etnikai hovatartozásról, vallásról vagy személyes tapasztalatokról.

Működése:

- A tanulók kis csoportokban (5–6 fő) dolgoznak, és megosztják egymással személyes élményeiket a tanár által megadott kérdések vagy témák mentén.
- A tevékenység a tiszteletet, az aktív hallgatást, az empátiát és az önreflexiót ösztönzi.
- A tanulási folyamatot közös megbeszélés zárja, ahol a résztvevők reflektálnak az élményekre és a tanulságokra.

Szervezési ajánlások:

- Időtartam: Kb. 90 perc; hosszabb lehet, ha az idő engedi.
- A csoportok legyenek minél sokszínűbbek (nem, kor, tapasztalatok), és minden résztvevő értse a használt nyelvet.
- Beépíthető a tanórai vagy tanórán kívüli tevékenységek közé.
- Fontos, hogy a diákok ne formális előadásként, hanem élményszerű tevékenységként éljék meg.

Egy javasolt struktúra:

1. Bevezetés és célkitűzések ismertetése (10–15 perc)
2. Szabályok és eszközök magyarázata (10 perc)
3. Csoportalakítás (5–10 perc)
4. Történetkörök kis csoportokban (35–45 perc)
5. Záró beszélgetés, reflexió nagy csoportban (15 perc)

A történetkörök egyszerű, mégis hatékony eszközt adnak a pedagógus kezébe a párbeszéd, a tisztelet és a sokféleség megértésének elősegítésére, valamint a tanulók közötti feszültségek megelőzésére.

Az interkulturális reflexió célja a történetkörökben

Az interkulturális reflexió célja, hogy a tanulók átgondolják saját tapasztalataikat, amelyek során különböző háttérű emberekkel kerültek kapcsolatba, és megosszák azokat, lehetővé téve a többiek számára az eltérő nézőpontok megértését.

Egy ilyen tevékenység kialakításakor vagy adaptálásakor fontos szempontok:

1. **Konkrét eseményről szóljon.** A kérdésnek konkrét eseményre vagy tapasztalatra kell vonatkoznia, nem általánosságokra.
2. **Személyes tapasztalatra épüljön.** Minden résztvevő a saját szemszögéből meséli el a történetet.
3. **Nyitott kérdés formájában fogalmazódjon meg.** Például: „Kérlek, mesélj egy olyan helyzetről, ahol...”
4. **Tartalmazzon interkulturális elemet.** A történet kulturális különbségeket vagy hasonlóságokat, különböző emberekkel való interakciókat vagy sokszínűséget magában foglaló kapcsolatokat mutat be. A különbségek eredhetnek a mesélő neméből, vallási hovatartozásából, a társadalmi-gazdasági helyzetéből, az etnikai hovatartozásából, stb.
5. **Legyen benne tanulság vagy reflexió.** A megosztott történetnek ki kell emelnie, hogy a tanuló mit tanult meg az élményből.
6. **Legyen alkalmas csoportos megosztásra.** A megosztott tapasztalat csoportos vitatémaként megfelelő.
7. **Illeszkedjen a tanulók helyi és kulturális valóságához.** A kérdésnek kapcsolódnia kell a diákok környezetéhez és valóságához.
8. **Legyen minden résztvevő számára releváns, különösen gyermekek és serdülők esetében,** hogy fenntartsa mindenki érdeklődését és részvételét.

(Az interkulturális kompetenciák fejlesztésének kézikönyve, Darla K. Deardorff, UNESCO, 2020)

Fontos, hogy a Túl általános kérdéseket kerülni kell. Például a „Mesélj egy nehéz kihívásról az életedben” kérdés nem tartalmaz interkulturális elemet, így nem szolgálja a célját.

Gyakorlati példa: „Mesélj el egy alkalmat, amikor részt vettél egy osztálytársad születésnapján, és észrevetted, hogy a családja más szokásokat követ, mint a tiéd (pl. ételek, zene, ünneplés módja). Hogyan érezted magad, és mit tanultál ebből az élményből?”

3.3. Sztereotípiák, előítéletek és diszkrimináció: Felismerés és megelőzés

A **sztereotípiák** leegyszerűsítő általánosítások egyes csoportokról (pl. „minden magyar diák jó matekból”). Bár ártalmatlannak tűnhetnek, elvonják a figyelmet az egyén egyediségéről.

Az **előítéletek** negatív attitűdök, amelyek sztereotípiákból erednek (pl. „az ukrán diákok nem akarnak beilleszkedni”).

A **diszkrimináció** akkor jelenik meg, amikor ezek az előítéletek kizáró vagy egyenlőtlen bánásmódhoz vezetnek.

A tanároknak alapvető szerepük van az ilyen helyzetek felismerésében és kijavításában:

- a diákok által az osztályteremben használt nyelv megfigyelése;
- sértő megjegyzések esetén határozott beavatkozás;
- olyan tevékenységek szervezése a diákok számára, amelyek során a tanulók felfedezhetik társaik egyéni értékeit ahelyett, hogy csoportcímkekre építenének.

Példa: A diákok leírhatják, milyen tulajdonságokat értékelnek társaikban, anélkül hogy etnikai hovatartozást említenének. A névtelenül felolvasott üzenetek rámutatnak mindenkinek az egyediségére.

3.4. Egyetemes és kulturális értékek: tisztelet és párbeszéd

A kulturális sokszínűséget értéként kezelő iskolában fontos megkülönböztetni:

- **Egyetemes értékeket**, amelyek minden kultúrában közősek (pl. tisztelet, szolidaritás, igazságosság, barátság, szabadság);
- **Kulturális értékeket**, amelyek közösségenként eltérhetnek: köszönési formák, családi szokások, élelmiszer, viselet, ünnepek.

A tanulóknak meg kell érteniük, hogy az egyetemes értékek összekötnek bennünket, míg a kulturális értékek gazdagítanak.

Példa: A tanár beszélgetést kezdeményezhet a kérdéssel: „Mit jelent számodra a tisztelet?” A diákok rájöhetnek, hogy míg egyes családokban a tisztelet az udvariassági formulákban nyilvánul meg, másokban a kölcsönös segítségben – de a mögöttes jelentés közös.

Az interkulturális párbeszéd az aktív meghallgatást, a vélemények őszinte kifejezését és a különböző nézőpontok megértésére való törekvést jelenti. A tanár feladata, hogy a diákokat elvezesse az „én és ti” szemléletmódtól az „együtt mi” megközelítésig.

4. A SOKSZÍNŰSÉG TÁMOGATÁSÁNAK MÓDSZEREI AZ ISKOLÁBAN

4.1. Az iskolai és osztályléggör: hogyan teremtsünk biztonságos és befogadó teret

A biztonságos és befogadó léggör minden pedagógiai tevékenység alapja. A tanulóknak érezniük kell, hogy kulturális, nyelvi és vallási hovatartozásukat az iskola tiszteletben tartja és értékeli.

A pedagógusok kulcsszerepet játszanak e léggör kialakításában, például az alábbi eszközökkel:

- **közös és világos szabályok kialakítása**, a tanulókkal együtt, a kölcsönös tisztelet előmozdítása érdekében;
- **a sokszínűség láthatóvá tétele** – plakátokon, tananyagokban, példákban, amelyek különböző kultúrákat és nézőpontokat tükröznek;
- **a szabad véleménynyilvánítás ösztönzése**, biztosítva, hogy minden tanuló hangja hallható legyen;

- **a hátrányos helyzetű tanulók támogatása** – egyéni figyelemmel, empátiával, befogadó tevékenységekkel;
- **az együttműködés lehetőségeinek megteremtése** különböző háttérű tanulók között, hogy tanulhassanak egymástól.

4.2. A konfliktusok és a diszkrimináció kezelése

A konfliktushelyzetek és a diszkriminatív attitűdök elkerülhetetlenek, de megfelelő kezeléssel tanulási és megbékélési lehetőséggé alakíthatók. A vitás kérdések nyílt, időben történő megbeszélése segíthet a feszültségek enyhítésében, valamint megelőzheti a problémák eszkalálódását. Az őszinte párbeszéd hozzájárul ahhoz, hogy csökkenjen az iskolai agresszió, a bántalmazás, a homofóbia, a diszkrimináció és a gyűlöletbeszéd. Az ilyen beszélgetések során a diákok megtanulják meghallgatni egymást, tiszteletteljesen kommunikálni, és a párbeszédet az ellentétek feloldásának eszközeként használni – nem pedig a feszültségek növelésére. Ezáltal az iskola biztonságosabb, barátságosabb helyé válik mindenki számára. A konfliktuskezelési politika kiindulópontja lehet az iskola stratégiai jövőképének megfogalmazása, amely rögzíti azokat az alapelveket, amelyek mentén az iskola működik.

A jövőkép közös megvitatása segíti a tanárokat és a vezetést abban, hogy világosan lássák, milyen kérdések igényelnek figyelmet.

Néhány alapelv, amely segítheti a stratégia kialakítását:

- A nézetkülönbségek a demokrácia természetes részét képezik, nem problémát jelentenek.
- A vitás kérdéseket nem kerülni, hanem lehetőség szerint nyíltan megbeszélni kell.
- A vitás témák megvitatása a párbeszéden és a kölcsönös tiszteleten alapuló nevelés szerves része.
- A viták bármikor és bárhol felmerülhetnek az iskolai életben.
- A vitás kérdések kezelése minden iskolai szereplő feladata, nem csupán néhány kiválasztotté.

Ahhoz, hogy a vitás és érzékeny témák kezelésére vonatkozó iskolai politika kialakítható legyen, elengedhetetlen egy világos jövőkép. Ez biztosít szilárd alapot, amelyre konkrét stratégiák és javaslatok építhetők. Különösen az iskola vezetésének nyújt segítséget a megoldandó problémák azonosításában. Kilenc kulcsterület került azonosításra, amelyek mentén a vitás kérdések kezelését célzó irányelvek kidolgozhatók. Mindenki – valamilyen formában – befolyásolhatja, miként kezelik az iskolában a vitás helyzeteket. Az egyes elemek relatív jelentősége iskolánként eltérhet, mind a konkrét helyzetek, mind pedig az iskola vezetésének percepciója alapján. Például ha a pedagógusok nem érzik magukat elég felkészültnek a vitás témák tanórai kezelésére, akkor a tanítás és tanulás kérdését kell előtérbe helyezni. Ha a diákok nem látják a párbeszéd relevanciáját, akkor szükség lehet a tanulói vélemény érvényesülésének javítására. Ha pedig a párbeszédet intolerancia vagy előítéletek akadályozzák, akkor az iskola kultúráján kell változtatni. Egy másik kiemelten fontos terület a tantestület szakmai fejlődése, amely akár kulcsot jelenthet a többi probléma megoldásához is.

Stratégiai megközelítés a viták kezelésére: **Kilenc kulcsterület:**

- Iskolavezetés
- Iskolai etika és kultúra
- Tanítás és tanulás
- Tanterv
- A tanulók hangja és részvétele
- Tanácsadás és támogatás
- Szülők bevonása
- Kockázatkezelés
- A személyzet szakmai fejlődése

A tanulók hangja kiemelt jelentőségű tényező: hozzájárul a pozitív iskolai légkör kialakításához, gazdagítja a tanulási folyamatot, és befolyásolja az iskola döntéseit. A diákok akkor érzik magukat valóban a közösség részének, ha javaslatot tehetnek témákra, ha véleményük megjelenik az iskolai anyagokban, és ha érdemi visszajelzést adhatnak. Ezáltal az iskola jobban reagál a valós szükségletekre, és megelőzheti a közösséget érintő kockázatokat.

(Forrás: Council of Europe – *Managing Controversies: Developing a Strategy for Handling Controversies and Teaching Controversial Issues in Schools*, New Horizons Foundation, 2019)

Javasolt tevékenységek:

➤ **Szerepjáték "Hogyan kezeljük a konfliktust?"**

A tanulók szerepeket kapnak (pl. egy tanulót kizárnak, egyet csúfolnak, mert más nyelvet beszél, kettő nem akar együtt dolgozni). Eljátsszák a helyzetet, majd közösen elemzik a lehetséges megoldásokat.

➤ **Biztonsági kör.** A diákok körben ülve megosztják, hogyan érzik magukat, amikor tisztelettel bánnak velük, és hogyan, amikor diszkriminációt tapasztalnak. Ezután közösen megfogalmazzák a megelőzés szabályait.

➤ **A szép szavak szótára**

A tanulók összegyűjtik a tanteremben beszélt nyelvek pozitív kifejezéseit, és illusztrált „pozitív szótárat” készítenek, amely ellensúlyozza a negatív címkéket.

Az ilyen módszerek révén az iskola **valóban interkulturális tanulási térré válik**, ahol a diákok nemcsak tanulnak a sokféleségről, hanem meg is élik azt a mindennapokban. A családok bevonása, a szakemberekkel való együttműködés és a tanórán kívüli tevékenységek biztosítják a folyamat folytonosságát és a tiszteleten, szolidaritáson alapuló iskolai kultúra kialakítását.

4.3. A közösség bevonása az oktatási folyamatba

A család és a helyi közösség bevonása hitelességet és támogatást ad az interkulturális nevelésnek.

Javasolt tevékenységek:

➤ **„Gyermekkorai ízek” workshop**

A szülők vagy közösségitagok bemutatnak egy hagyományos ételt, a diákok pedig közösen készítenek egy „interkulturális szakácskönyvet.”

➤ **Családi történetek estje**

Meghívott idősek vagy helytörténeti ismeretekkel rendelkező személyek mesélnek hagyományos történeteket, amelyeket a diákok illusztrálnak és előadnak az iskolában, kultúrházban vagy templomban.

➤ **Múzeumlátogatás vagy helyi kulturális központ megismerése**

A tanulók felfedezik a román, magyar és ukrán hagyományokat, majd közösen elemzik a hasonlóságokat és különbségeket.

4.4. Együttműködés az iskolapszichológussal és más szakemberekkel

Az iskolapszichológusok, szociális munkások és más támogató szakemberek kulcsszerepet játszanak abban, hogy segítsék a pedagógusokat az érzékeny helyzetek – például konfliktusok, diszkrimináció vagy beilleszkedési nehézségek – kezelésében.

Javasolt tevékenységek:

- **"Érzelmek és tisztelet" műhelymunka** (tanácsadó vezeti)

Gyakorlatok az érzelmek felismerésére és kifejezésére, empátiát és aktív hallgatást fejlesztő szerepjátékok. Használhatók különböző etnikumok irodalmából vett rövid versek is, lefordítva a többi nyelvre, közös témák kiemelésére.

- **Interkulturális mediátor meghívása**

Beszélgetés a diákokkal arról, mit jelent „hídként” működni a kultúrák között.

- **Érzékenyítő kampány**

A diákok egy művész / kulturális szervezet támogatásával plakátokat és üzeneteket készítenek a diszkrimináció ellen, amelyeket az iskolában mutatnak be. Ezek közül válogatást a lehető legtöbb ember által igényelt helyeken lehet kiállítani – Városháza, Művelődési Ház, templom, falusi bolt, stb.

4.5. Nem formális és tanórán kívüli tevékenységek interkulturális elemmel

A tanórán kívüli tevékenységek ideális terepet biztosítanak a sokszínűség játékos, élményszerű bemutatásához.

Javasolt tevékenységek:

- **A „Barátság színei” fesztivál**

Minden osztály egy-egy kulturális standot készít (népviselet, táncok, ételek), a családokat is meghívják.

- **Tematikus kirándulás:**

Helyi közösségekhez kötődő műemlékek, templomok, zsinagógák, emlékházak meglátogatása. A diákok rövid előadásokat készítenek.

➤ **Tánc- és zeneklub**

A tanulók megtanulnak egy román, magyar és ukrán néptáncot, majd közös előadáson mutatják be.

5. A SOKSZÍNŰSÉG TÁMOGATÁSÁT SEGÍTŐ TANÓRAI MEGKÖZELÍTÉSEK

Az osztálytermi sokszínűség minden tanuló számára tanulási és fejlődési lehetőséget jelent. Amikor a pedagógusok a tanulók nyelvi, kulturális és élettapasztalatbeli különbségeit tanulási erőforrásként használják fel, az osztály a valódi megismerés és kölcsönös tanulás terévé válik.

Az alábbiakban olyan gyakorlati javaslatok és tevékenységek olvashatók, amelyek segítik a tanárokat a sokféleség kezelésében és a tanulók integrációjának támogatásában.

5.1. A tananyagok kiválasztása és adaptálása

A tananyagokat úgy kell megtervezni, hogy minden tanuló felismerhesse bennük saját magát, és érezze, hogy tapasztalata értékes. A pedagógusok választhatnak olyan szövegeket, példákat és forrásokat, amelyek tükrözik az iskola kulturális sokszínűségét.

Például a román nyelv és irodalom órákon szerepelhetnek helyi hagyományokról vagy regionális történelmi személyiségekről szóló szövegek. Ugyanakkor beépíthetők a világirodalom és a magyar, illetve ukrán szerzők művei is, ezzel biztosítva a kiegyensúlyozott kulturális reprezentációt. A vizuális segédanyagok (képek, térképek) és az audio-videó eszközök különösen hasznosak azon tanulók számára, akik számára az oktatás nyelve nem anyanyelvük.

Javasolt tevékenységek:

- A "Párhuzamos történetek" lehetővé teszi a diákok számára, hogy két különböző kultúrából származó szöveget olvassanak, és összehasonlítsák őket a hasonlóságok és különbségek táblázatában. Ily módon felfedezik mind a közös elemeket, mind az egyes kultúrák egyedi aspektusait.
- A „Sokszínűség albuma” arra ösztönzi a diákokat, hogy készítsenek képeket, gyűjtsenek közmondásokat, fényképeket vagy rövid szövegeket, amelyek tükrözik saját hagyományaikat, és egészítsék ki a tankönyv anyagait. Az eredmény egy kollektív album, amely az osztály vizuális erőforrásává válik.

- „Két- vagy háromnyelvű tematikus szótár” egy olyan gyakorlat, amelyben a diákok leírják a kulcsszavakat a leckékből, és lefordítják őket az általuk beszélt nyelvre. Így a szókincsük fejlődik, és a célfogalmak megértése erősödik.

Források: <https://groweproject.eu/ro/good-practice-toolkit/growe-resources/>

A GROWE bevált gyakorlati eszköztárának forrásai értékes segítséget jelentenek a pedagógusoknak: kész, több országban kipróbált óraterveket kínálnak különböző tantárgyakban. Minden anyagot részletes információk kísérik a tantárgyról, az osztályszintről, a témáról és a kontextusról – a szociológiától, kémiától és matematikától (pl. csoportdinamika, talajminőség-ellenőrzés, számsorok) egészen a zenéig (társadalmi igazságosság feltárása reggae-n keresztül, blues-dal írása), valamint a természettudománytól és irodalomtól a polgári nevelésig és pszichológiáig.

A pedagógusok ötleteket meríthetnek belőlük a diákok érdeklődésének felkeltésére interdiszciplináris megközelítéssel, hiteles szövegek, zene és társadalmi témák felhasználásával. Az órákat valós környezetben validálták, és több országból származó nézőpontokat kínálnak, ami lehetővé teszi a multikulturális iskolák kulturális és nyelvi valóságához való alkalmazkodást.

5.2. Az érthető és világos nyelvhasználat

A világos, egyszerű és jól strukturált nyelvezet elengedhetetlen ahhoz, hogy minden tanuló megértse az órán elhangzottakat. A pedagógus feladata, hogy a nehezebb fogalmakat hétköznapi példákkal magyarázza, és kerülje a túlzott szakszókincset, amely elbizonytalaníthatja a diákokat.

A grafikus szervezők, ábrák, rajzok és gesztusok használata segíti a megértést, míg a nyitott kérdésekkel történő folyamatos visszacsatolás lehetőséget ad a félreértések azonosítására.

Javasolt tevékenységek:

- Az „Az osztály fordítója” azt jelenti, hogy az a diák, aki jól beszél mind az oktatás nyelvét, mind pedig a társai anyanyelvét, egyszerű, érthető módon magyarázza el a nehezebb kifejezéseket. Ez a gyakorlat erősíti a szolidaritást és elősegíti az együttműködésen alapuló tanulást.
- A "Magyarázd másképpen" feladatlap arra ösztönzi a diákokat, hogy egy új fogalmat saját szavaikkal fogalmazzanak meg, vagy konkrét példákkal illusztrálják. Így a tanár nemcsak azt ellenőrzi, hogy a tanulók megjegyezték-e a definíciót, hanem azt is, hogy valóban megértették-e azt.

- A „Rajzold le a fogalmat” egy kreatív gyakorlat, amelyben a diákok vizuálisan ábrázolnak egy elvont kifejezést, például a „szolidaritást” vagy a „hálózatot”. Az elkészült rajzokat ezután megbeszélik és összehasonlítják, kiemelve, hogy mindenki másképp érti ugyanazt a fogalmat.

5.3. A tanulók élettapasztalatának beépítése a tanórába

A diákok motiváltabbnak és megbecsültebbnek érzik magukat, amikor élettapasztalataik a tanulási folyamat részévé válnak. A pedagógusok ösztönözhetik a személyes történetek megosztását, kapcsolhatják az órákat a helyi hagyományokhoz, és felhasználhatnak konkrét példákat a tanulók mindennapi tapasztalataiból. Ez a megközelítés az órát értelmes tanulási folyamattá alakítja, amelyben a tudás a mindennapi valósághoz kapcsolódik.

Javasolt tevékenységek:

- A „Tanóra-napló” arra ösztönzi a diákokat, hogy az óra végén írják le, mit tanultak, és kössék össze saját tapasztalataikkal. Ez a gyakorlat erősíti a tanulást és fejleszti az önreflexiós képességet.
- Az „Élménytérkép” földrajz- vagy történelemórán használható, amikor a tanulók bejelölik a térképen azokat a helyeket, ahol rokonaik élnek, vagy ahol ők maguk jártak. Ez a tevékenység összekapcsolja az elméleti tudást a személyes valósággal.
- Az „Egy tárgy történettel” feladatban a diákok egy személyes tárgyat hoznak be (fotót, hagyományos tárgyat, könyvet, érmet), és elmagyarázzák, hogyan kapcsolódik az óra témájához. Ez a gyakorlat fejleszti a szóbeli kifejezőkészséget és hozzájárul a személyes identitás értékeléséhez.

5.4. Tanítási módszerek az interkulturális nevelés megvalósításához

Az interkulturális nevelés akkor hatékony, ha interaktív tanulásszervezési módszereket alkalmazunk, amelyek elősegítik a diákok aktív részvételét, a kölcsönös tiszteletet és a kulturális sokféleség iránti reflexiót:

- **Kooperatív tanulás.** A diákok párokban vagy kis, kulturálisan vagy nyelviileg vegyes csoportokban dolgoznak közös feladatok megoldásán vagy projektek

kidolgozásán. Ez a módszer ösztönzi az együttműködést, a kommunikációt, az aktív figyelmet és a felelősségvállalást, lehetőséget teremtve arra, hogy a tanulók különböző nézőpontokat fedezzenek fel és egymás tapasztalataiból tanuljanak. Tevékenységi példák lehetnek: közös poszterek készítése, gyakorlati problémák megoldása vagy interkulturális témákon alapuló oktatójátékok létrehozása. Fontos, hogy az értékelési szempontok között szerepeljen a kulturális sokszínűség figyelembevétele.

- **Esettanulmány.** Valós vagy elképzelt helyzetek elemzése lehetővé teszi a diákok számára, hogy reflektáljanak interkulturális kérdésekre, mint például a sztereotípiák, a diszkrimináció vagy a csoportok közötti konfliktusok. A tanár bemutathat egy, a közösségi életből vagy nemzetközi környezetből ihletett forgatókönyvet, és a diákok feladata megoldások keresése, érvelés és tiszteletteljes együttműködési stratégiák javaslata. Az esettanulmány fejleszti a kritikai gondolkodást és a több nézőpont megértésének képességét. Konkrét eset hiányában használható az „All of us” című, hatperces, beszéd nélküli animációs film is, amely bemutatja, miként segítenek a gyerekek megoldani két közösség konfliktusát, egyértelmű és közérthető példát adva az együttműködésre, szolidaritásra és az előítéletek leküzdésére.
- **Vita.** A sokszínűséghez, jogokhoz, értékekhez és inklúzióhoz kapcsolódó témákon szervezett, strukturált viták segítik a diákokat véleményük kifejezésében, érvelésben és mások nézőpontjának meghallgatásában. A vita ösztönzi az empátiát, a közös megoldások kialakításának képességét, valamint előmozdítja a tiszteletet és a párbeszédet, mint az ellentétek feloldásának eszközét.
- **Művészet alkalmazása.** A kreatív tevékenységek – mint a színház, a zene, a tánc vagy a vizuális művészetek – élményszerűen és maradandó módon segítik a különböző kultúrák felfedezését és megértését. A diákok előadhatnak színdarabokat, készíthetnek kollázsokat, videókat vagy kiállításokat, amelyek a csoport kulturális sokszínűségét tükrözik, bátorítva a személyes kifejeződést és mindenki hagyományainak megbecsülését.
- **Interdiszciplináris projektek.** Az interkulturális nevelés több tantárgyba való beépítése lehetővé teszi a témák kiegészítő szemszögből történő megközelítését. Például egy helyi kulturális örökséghez kapcsolódó témát feldolgozhatnak történelem, földrajz, irodalom és képzőművészet órákon. Ez a módszer fejleszti a kritikai gondolkodást, a kreativitást és az összefüggések felismerésének

képességét a különböző tudásterületek között, miközben előmozdítja az együttműködést és a sokszínűség tiszteletét.

Fontos, hogy a pedagógusok a módszereket a tanulók életkorához, az osztályterem sajátosságaihoz és a tanulói sokszínűséghez igazítsák, hogy mindenki bevonódjon, megbecsültnek érezze magát, és motivált legyen az aktív részvételre a tanulási folyamatban.

Javasolt tevékenységek:

- **Osztályszintű megállapodás** - a tanár moderálja a beszélgetést, a diákok pedig közösen megfogalmazzák 5–7 szabályt a tisztelet és az együttműködés érdekében. A szabályokat plakátra írják, majd mindenki aláírja.
- **A sokszínűség sarka** - minden diák hoz egy tárgyat, fényképet vagy közmondást a saját kultúrájából; ezek állandóan kiállítva maradnak az osztályteremben.
- **„Különbéle köszönések” játék** - a diákok több nyelven (románul, magyarul, ukránul, angolul stb.) tanulnak köszönni. Ez a reggeli napindító rituálé része lehet. A tanár biztosítja, hogy a tanulók a saját nyelvüktől eltérő köszönésképleteket is tisztelettel használják.
- **A hagyományok osztálymagazinja**
a diákok csoportokban dolgoznak, mindegyik csoport egy-egy szokást (ünnepeket, ételeket, dalokat) dokumentál. Az eredmény egy közösen összeállított osztálymagazin.
- **Szereposztott vita**
a téma lehet például: „Fontosabbak-e a különbségeink, mint a hasonlóságaink?” A diákok szerepeket kapnak (mellette/ellene) és érvelnek. Fontos, hogy minden tanuló mindkét nézőpontot átgondolja, lehetőleg kis csoportban vagy párban.
- **Interkulturális színház**
a diákok több kultúra legendáit és történeteit adják elő egy közös darabban.

5.5. A család és a közösség bevonása a tanulási folyamatba

Az iskola nem elszigetelt tér: a család és a közösség tagjainak bevonása hitelességet és relevanciát ad a tanulási folyamatnak. A pedagógusok olyan tevékenységeket szervezhetnek, amelyekben a szülők és a közösség tagjai oktatási partnerekké válnak, tapasztalataikkal, történeteikkel vagy kulturális erőforrásaikkal hozzájárulva a tanuláshoz. Így a diákok megtapasztalják, hogy a tanulás valódi kapcsolatban áll a mindennapi élettel, és hogy az iskola elismeri közösségük értékeit.

Javasolt tevékenységek:

- A **„szülők órája”** egy olyan tevékenység, amelyben a szülőket meghívják, hogy mutassanak be egy szokást, egy hagyományos receptet vagy akár szakmai tapasztalataikat az osztály előtt. Így a diákok változatos mintákkal és hiteles történetekkel találkoznak.
- A **„Közösségi nap az iskolában”** kulturális standok szervezését jelenti, ahol családok és diákok oszthatják meg hagyományaikat, kézműves tárgyaikat, ételeiket vagy bemutathatják hagyományos viseletüket. Ez az esemény a sokszínűség igazi ünnepévé válik.
- Az **„Élő Könyvtár”** során a szülők vagy közösségi tagok „élő könyvekké” válnak. A diákok „olvasni” tudják őket párbeszéd útján, kérdéseket téve fel életükről és tapasztalataikról. Ez a tevékenység kíváncsiságot, tiszteletet és interkulturális párbeszédet ösztönöz

Ennek eredményeként az iskola olyan helyé válik, ahol az akadémiai tudás találkozik a közösségi élet tapasztalataival. Ez az együttműködés támogatja a különböző háttérű diákok beilleszkedését, és hozzájárul a valahová tartozás érzésének és a kölcsönös tisztelet kialakításához. A tanárok, a tanulók, a szülők és a közösség más tagjainak aktív részvétele befogadó oktatási környezetet és olyan közösséget épít, amely a sokszínűséget erőforrásként kezeli és a tanulás katalizátoraként használja.

6. REFERENCIÁK

Council of Europe. (2019). Managing controversies: Developing a strategy for handling controversies and teaching controversial issues in schools, text prepared by and used with the permission of the Council of Europe, © New Horizons Foundation. Hozzáférés: 2025. Szeptember 7, <https://rm.coe.int/gestiunea-controverselor-dezvoltarea-unei-strategii-pentru-gestiunea-c/168097e96a>

Council of Europe. (2016). Competences for democratic culture: Living together as equals in culturally diverse democratic societies. Council of Europe Publishing.

Deardorff, D. K. (2020). Manual for developing intercultural competencies. UNESCO.

Gay, G. (2018). Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice (3rd ed.). Teachers College Press.

GROWE Project. (n.d.). Good practice toolkit & resources. Hozzáférés: 2025. Szeptember 7, <https://groweproject.eu/ro/good-practice-toolkit/growe-resources/>

UNESCO. (2018). Story circles: Using the power of stories to build intercultural competences. UNESCO Publishing.

Kedvezményezett:

Szatmár Megyei Közösségi Fejlesztési Egyesület (Románia)
Október 25 tér, 1 szám, 440026, Szatmárnémeti (Satu Mare)
Tel.: +4 0742-921-114, e-mail: adijudetsm@yahoo.com, web: <https://adijudetulsatumare.ro>

Partnerek:

Beregi Többcélú Kistérségi Önkormányzati Társulás (Magyarország)

Beregi Többcélú Kistérségi Önkormányzati Társulás
4800 Vásárosnamény Tamási Áron u 1
Tel/fax: 06-45/470-258
E-mail: [beregto@beregto.hu](mailto:beregtot@beregto.hu)
web: www.beregto.hu

Edelweiss Jótékonysági Egyesület (Kérpátalja régió, Ukrajna)
Mukachivska utca, 65/3, Ungvár, Kérpátalja
E-mail: fond.edelweis@gmail.com, web: <https://edelweis.uz.ua>

Megvalósítási időszak: 20.01.2025–19.01.2026

Teljes költségvetés: 299 944,26 EUR, amelyből 269 949,83 EUR uniós támogatás.

Az INCLUSIVE.EDU projekt célja az inkluzív és interkulturális oktatás fejlesztése a Szatmár–Bereg–Kárpátalja határon átnyúló régióban.

Olvassa be a QR-kódot, és tudjon meg többet a projektről.

Ez az útmutató az Európai Unió pénzügyi támogatásával készült. A tartalom kizárólag a Szatmár Megyei Közösségek Közti Fejlesztési Egyesület felelőssége, és nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió hivatalos álláspontját.